

222161

SERIA

C

NUMĂRUL

54

CUNOȘTINȚE

FOLOSITOARE

„DIN LUMEA LARGĂ”

DIRECT. REDACȚIONALĂ PROF. UNIV. I. SIMIONESCU

BANATUL

DE

DAMIAN IZVERNICEANU

PROFESOR-LIPOVA

EDITURA „CARTEA ROMĂNEASCĂ” BUCUREȘTI

Prețul Lei 8,—

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE“

* = 8 lei numărul; celelalte 5 lei

Seria A. „ȘTIINȚA PENTRU TOȚI“.

Nr.

1. Cum era omul primitiv de I. SIMIONESCU.*
2. Viața omului primitiv de I. SIMIONESCU.*
4. Albinele de I. A. BĂDĂRĂU.
8. Furnicile de I. A. BĂDĂRĂU.
9. Viața Plantelor de I. SIMIONESCU*
- 10-11. Pasteur de C. MOTAȘ
13. Telefonie fără fir de TR. LALESCU
14. Porumbelii mesageri de V. SA-DOVEANU.
15. Planeta Marte de ION PAȘA.
16. De la Omer la Einstein de GENERAL SC. PANAITESCU
17. Cum vedem de DR. I. GLĂVAN.
18. Razele X. de AL. CIȘMAN
19. Omul de la Cucuteni de I. SIMIONESCU.
20. Protozoarele de I. LEPSI.
21. Fuierul și irăsnelul de C. O. BRĂDEȘANU
22. Nebuloasele gazoase de M. E. KROVANU
23. Bacteriile folositoare de I. POPU-CĂMPEANU
24. Scrisori cerești (Meteorite) de I. SIMIONESCU
25. Din istoricul electricității de STEL. C. IONESCU
26. Mercur și Venus de C. NEGOIȚĂ.
27. Reumatism și arterioscleroză de DR. M. CĂMĂNESCU.
28. Oamenii de inițiativă de APOSTOL D. CULEA
29. Henri Ford de ING. N. GANEA
30. Musca de I. ADRĂȘANU.

Nr.

31. Ciupercile de I. POPU-CĂMPEANU.
32. Cifrele de G. M. LĂZĂNESCU.
33. Animale de demult de I. SIMIONESCU
34. Lămurirea potopului de I. SIMIONESCU
35. Din viața oamenilor întreprinzători de APOSTOL D. CULEA.
36. Societatea nașunilor de ARTUR GHOVEL.
37. Ficatul și boala lui de DR. M. CĂMĂNESCU
38. Electrochimia și electroliza de N. N. BOTEZ
39. Noțiuni de electricitate de ING. CASETTI.
40. M. Berthelot de CĂPT. M. ZAPAN
41. Izvoare actuale de energie de E. SEVERIN
42. Goethe ca naturalist de PROF. I. SIMIONESCU.
43. Viața'n munți de I. SIMIONESCU*
44. Principii de biologie de I. SIMIONESCU
- 45-46. Fauna Mării Negre de BĂCESCU M. și CĂRĂUȘU S.*
47. Vitaminele de DR. N. GAVRILESCU*
49. Petrolul de I. SIMIONESCU*
50. Șobolani și șoareci de PROF. RADU VLĂDESCU.*
51. Viața la Ecuator de I. SIMIONESCU*
52. Viața la tropice de I. SIMIONESCU*
53. E. Roux de PROF. DR. G. MARINESCU*
54. Cutremurele de I. SIMIONESCU*
55. Cum birue viața de D-R VASILE ZAHARESCU.

Seria B. „SFATURI PENTRU GOSPODARI“.

Nr.

1. Îngrijirea păsărilor de PROF. C. MOTAȘ.
2. Despre tovarășii de PREOT C. DRON.
3. Despre scarlatină de DR. I. GHEORGHIU
4. Livada din sămburi de G. GHEORGHIU.

Nr.

7. Morcovul și alte legume de P. KOZIADÉ
8. Sifilisul de DR. E. GHEORGHIU.
10. Votul obștesc de A. GHOVEL.
11. Creșterea porcilor de C. OESCU
14. Pelagra de PROF. V. BABEȘ.
15. Alegerea semințelor de C. LACRIȚIANU.

SERIA C.

No. 54

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE
DIN LUMEA LARGĂ

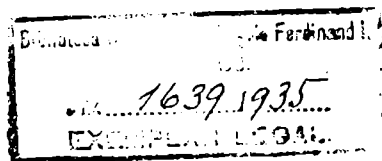
BANATUL

DE

DAMIAN IZVERNICEANU

PROFESOR-LIPOVA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

EDITURA „CARTEA ROMĂNEASCĂ”, BUCUREȘTI

4627-34

222161

PAGINI ALESE

(SERIA NOUĂ)

Fiecare cărțuțe 12 lei.

Au apărut până acum :

- No. 1. — **I. NECULCE**, Letopisețul Țării Moldovei.
- No. 2. — **VASILE ALECSANDRI**, Poezii populare.
- No. 3. — **M. COSTIN**, Carte pentru descălcatul dintelui
- No. 4. — **VASILE ALECSANDRI**, Pasteluri.
- No. 5. — **ESOPEIA**, Din fabulele lui Esop.
- No. 6. — **CARTEA DORULUI**, Poezii de dragoste din popor și poezii culte.
- No. 7. — **MARIAN S. FL.**, Păsările noastre
- No. 8-9 — **B. P. HASDEU**, Răzvan și Vidra.

Seria nouă din **PAGINI ALESE** este scoasă sub îngrijirea D-lui Ion I. PILLAT

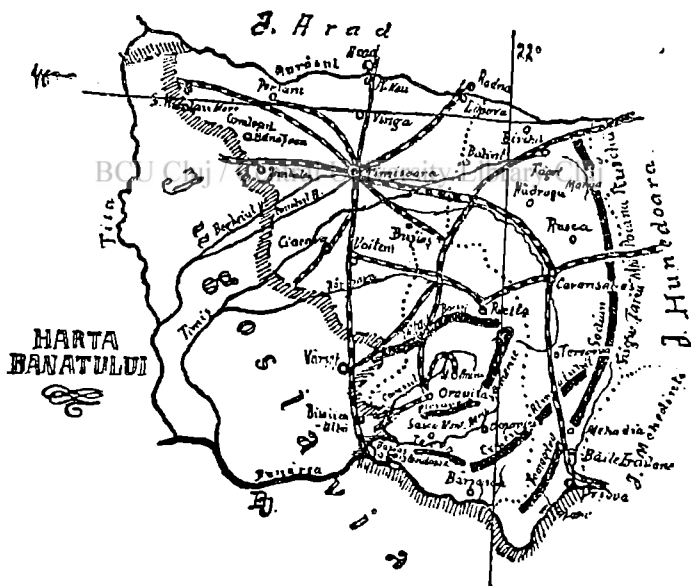
BANATUL

I. **Situația geografică.** Ținutul românesc din partea Sud-Vestică a României, ce se întinde între râurile Murăș, Tisa, Dunăre și județele Hunedoara și Mehedinți se numește Banat, sau Banatul Timișan. Această numire i s'a dat și a rămas de pe timpul organizațiunei austriace după pacea dela Pojarovăț, 1718, când Turcii au fost alungați definitiv de pe acest teritoriu.

În baza tratatului de pace dela Versailles și Trianon (1920) Banatul a fost tăiat în două părți mari, trăgându-se o linie de frontieră dela Beba-Veche peste Vălcani, Comloșul-Mare, Jimbolia, Partoș, Moravița, Marcovăț, Vărădia, Grebenaț, până la Dunăre, împărțindu-l în Banatul românesc și cel sârbesc; iar spre Nord o mică părticică între Tisa și Murăș, sub Seghedin, a revenit Ungariei.

Suprafața Banatului românesc are o întindere de 18,615 km². Ea este variată. În partea de răsărit, începând dela Murăș spre Sud, până jos la Dunăre, se continuă ultimele ramuri ale Munților Carpați. Aici avem șirurile de munți *Poiana Ruschii* cu o altitudine de 1359 m. a căror ramuri se continuă tot mai joase peste Făget până la Lipova; *Țarul* cu vârful *Gugu* (2234 m.),

Godianul (2229 m) Muntele mic (1806 m.), Vârful Nevoia (2187 m.) se întind spre Caransebeș, iar de acolo în direcțiune vestică spre Văliug, Recița Montană, Bocșa Montană până la Vârșet. Intre Recița Montană și Teregova se ridică Muntele Semenec (1447 m.). Dela Munții Godianului spre Sud se întind Munții Cernei cu Domogledul până la Dunăre. Ramurile acestor munți se întind spre West până la Oravița, purtând numele de Cracul Almăjului, Pleșuva și Munții mineralici iar spre Sud până la Dunăre terminându-se la Baziaș în M-ții Lacvei.

Compoziția acestor munți, este variată, în mare parte calcaroasă. Ținuturile Nadragu, Ferdinand,

Rusca, din apropierea Caransebeșului, apoi Dognecea, Oravița, Sasca Montană conțin bogate minereuri.

Din poalele acestor munți, ce se prelungesc în dealuri și muscele, continuă un șir nesfârșit de cline care se pierd în vasta câmpie a stepei ce se întinde până la Tisa. În Sud, nu departe de gura râului Caraș, în Banatul sârbesc, în apropierea comunei Deliblata, se află o regiune numai valuri nisipoase; din cauza vântului mereu își schimbau poziția și locul, așa că nu dădeau răgaz înrădăcinării plantelor. După o muncă neobosită și după o cultură rațională cu plantațiuni, păduri și viță de vie, s'a ajuns la fixarea nisipului în parte, transformându-l într'o minunată grădină.

II. Clima. Variațiunile de temperatură sunt mari. Iarna sunt geruri aspre care ating 25° , iar vara arșița soarelui de multeor devine insuportabilă atingând 45° . Banatul, având un bun scut în munții Carpați, este apărat de vânturile nordice și Nord estice. Temperatura mijlocie anuală este de $8,8^{\circ}$: iarna de $-1,8^{\circ}$, iar vara de $17,6^{\circ}$. Precipitațiunile variază iarna la 116 mm., iar vara la 226 mm.

Vânturile care predomină regiunile Banatului sunt „Vântul mare“ în centru, iar în Sud, în dealungul Clisurii, băntuie „Cașava“.

Suprafața se împarte în trei zone: zona alpină, zona de stepă unde au existat mai 'nainte păduri și zona de stepă propriu zisă.

Zona alpină sau ținutul muntos este acoperit de păduri dese și locuri de pășunat. Aici crește și trăește, bradul, fagul, frasinul, carpenul, teiul, ulmul, paltinul, arțarul, jugastrul, cornul ș. a. Pășunile sunt excelente. Acolo pornește Românul

cu vitișoarele lui primăvara și nu se întoarce până târziu în toamnă.

În ținuturile acestea, pe unde omul străbate mai rar, trăiește ursul, lupul, mistrețul, linxul (râsul), mâța sălbatică, caprele negre, cocoșul de munte, vulturul și altele. La poalele munților viețuiește cerbul, căprioara, vulpea, viezurele, dihorul și jderul. În apele de munte trăiește păstrăvul, dar tot pe aci se cuibărește și vidra.

Pe dealurile și colinele care sunt acoperite cu grădini, cresc pomi roditori ca mărul, părul, cireșul, nucul, gutuiul, piersecul.

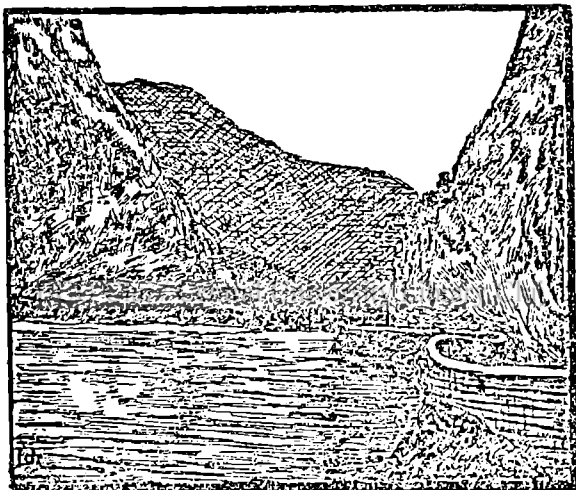
Dintre toți arborii fructiferi cel mai răspândit este prunul devenit izvor de existență pentru populație. Începând imediat dela poalele munților pe întreg teritoriul județelor Severin și Caraș, dela Murăș până jos la Dunăre și până departe spre apus, în județul Timiș-Torontal, prunii sunt răspândiți pretutindeni. Sunt mai multe soiuri a căror fructe se coc vara și un soiul a căror fructe se coc la începutul toamnei. Din fructele lor țăranul român fabrică țuica sau rachiul de prune. Se mai întrebuințează și la pregătirea marmeladei, iar parte din ele se usucă; dar acestea mai mult pentru întrebuințarea casnică.

Prin folosirea nerațională a acestor poame se pierde un venit sigur de sute de mii de lei. E de dorit ca în această privință școala și autoritățile să dea îndrumările necesare cum ar trebui să se pregătească marmelada în cantități mari, tot așa să fie îndemnați locuitorii, să facă cuptoare pentru uscatul prunelor. În felul acesta, țăranul român dela munte, care luptă cu mai multe nevoi decât cel dela șes, s'ar învrednici de un câștig bănesc mai mare pe de o parte, iar pe de alta, consumarea țuicii care contribuie la degenerarea fizică și intelectuală

și care face ravagii prin multe sate, ar fi într-o măsură mai redusă.

În Banat, crește și vița de vie. Podgoriile vechi au fost distruse de filoxeră; în multe părți au fost înlocuite cu vița americană.

Atât în ținuturile muntoase cât și la șes sunt locuri vaste de pășunat. Sătenii țin foarte mult la pășuni, mai ales cei mai scăpătați, pentrucă

Dunărea în Cazane.

în timp de vară, își trimit vitele acolo, ca „să mai scape de ele“. Dar îngrijirea islazurilor lasă foarte mult de dorit. Înainte de toate vitele sunt slobozite primăvara prea de timpuriu, înainte ca iarba să-și fi putut întări rădăcina. Le mai slobod și în timp ploios când iarba nu este numai călcată în picioare și frământată cu pământul moale, ci smulșă de vite din rădăcină.

Islazul fiind un bun comun, nimeni nu se os-

tenește a-l lucra. Aici e datoria autorităților a îndemna sătenii de a-l îngriji și a-l însămânța cu iarbă, căci numai în felul acesta poate aduce foloase reale, altcum este osândit pârlagei și paraginei și e păcat.

III. Stepă. Indată ce ultimele ridicături ale munților se pierd cu desăvârșire, începe stepa sau șesul întins, care se pierde departe în zărilor apusului.

Șesul ca și ținutul muntos își are farmecul său. Atât doar că trebuie să înveți a-l iubi. Șesul traversat de linii albe: drumurile, cu arbori în dreapta și în stânga și care se pierd în marea de verdeață până în zarea fumurie, cu cumpenele fântânilor, cu plopi și cu cruci pe la răspântii de drumuri, cu nesfârșitele nuanțe de culori care strălucesc sub lumina soarelui și a cerului albastru, întins deasupra capului ca o boltă maiestoaasă, sprijinită pe marginile orizontului, îți umple sufletul de ceva misterios, ceva ce te face să te închini în fața Creatorului, făptuitorul acestor minuni. Admirabilă este câmpia când marea de spice se leagănă ca nesfârșite valuri, iar porumbul „verde ca otava“ stă pe punctul de a slobozi spicul.

Din pâlcuri de verdeață ce se ivesc, ici colo, pe întinsul nesfârșit al câmpiei se ridică turnuri de biserici, coșurile diferitelor fabrici, mori cu aburi, ori țiglării. Câte un nor negru de fum se ridică undeva departe în zarea ștearsă dela orizont. Este fumul unei locomotive care a pornit cu trenul dela o gară îndepărtată.

În stepa propriu zisă, adică la șes cresc cerealele. Aici se produce din abundență grâul, săcara, orzul, ovăsul, porumbul, cartofii, fasolea, sfecla de zahăr, sfecla de nutreț, tutun ș. a.

S'au făcut încercări, în județul Timiș-Torontal, inaugurate de bun succes, cu cultivarea orezului. Se fac încercări și cu cultivarea bumbacului.

Producția mijlocie a cerealelor în hectare și în procente este următoarea:

JUDEȚUL	GRAU		PORUMB		O R Z		OVAS	
	Hect.	%	Hect.	%	Hect.	%	Hect.	%
Caraș	21.206	45.3	23.292	38.7	1.300	2.2	2.417	4.0
Severin	33.475	32.7	40.620	39.7	2.525	2.5	15.077	14.7
Timiș-Toront.	199.729	44.3	130.221	29.0	24.107	5.4	35.937	8.0

Locuitorii se mai ocupă în mare parte pe lângă agricultură și cu creșterea vitelor și a cailor. Ei prădesc bovine de rasă. Vechile soiuri de vite mai pretutindeni s'au schimbat înlocuite cu vaci și tauri de rasa Simmental și Pintzgau. Se ocupă foarte intensiv și cu creșterea ovinelor nu numai la munte ci și la șes. Cu creșterea caprelor însă se ocupă numai populațiunea dela munte. Creșterea porcilor încă ia, an de an, avânt tot mai îmbucurător. Soiurile cele mai obicnuite de porci sunt: Mangalița, Iorkșair și Bazna.

Următoarea statistică ne înfățișează o iconă destul de clară despre numărul capetelor de animale.

JUDEȚUL	Cai	Bovine	Ovine	Porcine
Caraș	14.098	47.830	183.113	33.610
Severin	25.919	78.007	182.019	43.053
Tim-Toront.	109.704	104.248	210.703	230.337

(Datele statistice sunt culese din «L'agriculture en Roumanie, album statistique, anii 1923 — 27).

Sericicultura a luat un avânt important. Banatul este una dintru cele mai de căpetenie provincii ale țării românești unde populațiunea se ocupă mai intensiv cu creșterea viermilor de mătăasă și cultivarea frăgariilor (duzilor).

Cultivarea pământului se face cu unelte economice moderne și cu mașini agricole. Plugul de lemn a fost înlocuit cu cel de fier. Mașinile agricole au înlocuit în mare parte brațele de muncă, dar în schimb a potențat producțiunea. În Banat se află aproximativ 600—700 de tractoare și 1300—1500 batoze. Cele mai multe se află în județul Timiș-Torontal, apoi Severin și mai puține în Caraș, unde terenul nu este îndeajuns de prielnic pentru tot felul de mașini agricole.

IV. Apele. În afară de fluviul *Dunărea* care udă partea sudică a Banatului românesc și *Murășul* care curge în partea de Nord, din munți, izvorăsc un număr mare de pâraie a căror ape îmbinându-se formează mai multe râuri care udă și răcoresc întregul ținut.

Timișul este cel mai mare râu al Banatului. Izvorăște la poalele nordice ale *Semenicului*, curge spre Sud-Est până la *Teregova* unde făcând o curbă aproape de semicerc își ia drumul spre Nord, apoi îndoindu-se spre Nord West curge pe lângă *Caransebeș*, *Lugoj*, de unde pornește în direcțiune vestică; iese din județul Severin, străbate *Timiș-Torontalul*, ca apoi la *Rudna* să intre în Banatul sârbesc și să se verse la *Panciova* în *Dunăre*.

Begheiul izvorește la poalele munților *Poiana Ruscăi* Curge spre *Balinți* părăsind aci Severinul, intră în *Timiș-Torontal*, la *Coșteiu-*

Mare se alimentează cu apă printr'un canal din Timiș, curge spre Timișoara de unde fiind canalizat, este accesibil pentru navigație; iese din Banat la Ciavoș și se varsă apoi la Titel în Tisa.

Carașul izvorăște din Semenic; tot de aici izvorește și *Nera*. Mai amintim la Recița Bârzava iar la răsărit râul Cerna.

În afară de râul Begheiu, numai o parte a Timișului și a Bârzavei este canalizat în județul Timiș-Torontal. Celelalte râuri curg lăsate în voia lor. În felul acesta cauzează mari pagube nu numai la munte ci și la câmpie. Intotdeauna după ploii îndelungate, după rupere de nori, ori primăvara când vânturile calde de Sud și ploile călduțe fac zăpada dela munte să se topească la repezeală, atunci apele cresc văzând cu ochii și fiindu-le matca prea strâmtă, prea întortochiată, ies afară prăbușind poduri, spălând șosele și drumuri de căi ferate și se revarsă pe câmpie, spăiând humus-ul cu sămănături, lăsând în urma lor numai nisip și prundiș. De multe ori albia veche se împotmolește de pietroaie, de arbori smulși cu rădăcini cu tot din pământ și atunci apele își croiesc o nouă matcă prin locuri cultivate, La retragera lor plâns și jale rămân în urmă, lăsând pe bietul plugar nu numai fără bucate ci chiar și fără de pământ.

Dunărea intră în Banatul românesc la Baziaș. Partea cea mai interesantă și mai romantică a acestui râu este dela Baziaș până la Porțile de fier. Are o lungime de aproximativ 130—140 km.

Îndată ce părăsește câmpia, cotește după poalele munților Locva, formând mai în jos o insulă ce se chiamă Chisilievo, care aparține Jugoslaviei. În apropiere se află pe malul sârbesc localitatea

Gradiște cu ruinele unui castel roman pe a cărui țigle sunt imprimate Legiunea VIII Claudia.

Dela Pojejeva își schimbă cursul spre Sud Est până la Moldova veche, unde desfășându-se în două brațe, ca mai jos să se împreune din nou, formează insula Moldova, nelocuită. În apropiere din mijlocul apelor se ridică o stâncă ca o insulă numită Babacai. Tot pe malul sârbesc se află ruinele cetății Columbaci după care s'a dat numele insectei musca columbacă (*Simulia columbacensis*). De aici apele strânse ale Dunării curg între două șiruri de munți cu stânci înalte și prăpăstioase, în cuprinsul cărora se află o mulțime de peșteri pe ambele maluri. La Svinița Dunărea face o cotitură până la Svinița Veche de unde își ia cursul spre Nord Est până la Orșova.

Dela cetate se începe pe malul drept drumul roman, zis drumul lui Traian, care eternizează numele Împăratului Traian prin trei table săpate în piatra din stâncă. Întâia tablă se află lângă localitatea Doiche, față în față cu Cozla și cu pârâul Sirinia, de pe care se poate descifra:

TRAIANO CAESARE AUSPICE
AUGUSTO IMPERATORE
PONTIFICE MAXIMO TRIB. P. O. XXXVI
LEGIO IIII SCYTH. ET V a MACEDONICA

Nu departe de aceasta este a doua tablă de pe care dintele vremii a șters ori și ce fel de inscripție.

A treia tablă se află la Cazane față în față cu satul Gradena Veche. Veacuri dearândul a fost lăsată în părăsire și sub ea se adăposteau pescarii, unde făceau focul și astfel a fost acoperită de funingine. Abia la 1890 s'a renovat și conține următoarea inscripție:

IMP. CAESAR DIVI. NERVAE F.
 NERVA TRAIANUS AUG. GERM.
 PONTIF. MAXIMUS TRIB. POT. IIII
 PATER PATRIAE COS. IIII.
 MONTIS L... HAN.... BUS
 SUP... AT.... E....

Apele Dunării în Clisură sunt tot mai strâmtorate pe unele locuri, iar în altele isbutesc a se lăți puțin, ca nu mult după aceia să fie cu asprime sugrumate. Pe unele locuri ca la Linbcova, Bârzasca, Drencova, Cozla, ajung la o lățime de 600—1200 m. și o adâncime de 6—8 m. La Tisovița și Plavișevița, adică la Cazane, lățimea apelor abia dacă ajung 152 până la 263 m. și o adâncime de 20 până la 70 m. și cu stânci înalte de 635—778 m.

Dintre multele peșteri notăm două. Una lângă Dubava, prin care curge pârâul Panicova, cale de trei kilometri. Nu departe de aci se află a doua peșteră numită Piscabara. În balada lovan Iorgovan, se spune cum voind să omoare balaurul, acesta s'a refugiat în apele Cernei apoi în Dunăre până la această peșteră și din capul lui iese musca columbacă.

Peștera a avut însă și o importantă însemnătate strategică cu ocaziunea luptelor date între Austrieci și Turci, ajungând, când unii, când alții, stăpâni pe ea.

Dela Cazane Dunărea își ține cursul tot spre Nord-Est până la Orșova. Aci în apropiere, în mijlocul Dunării se ridică insula Adacaleh, lungă de 1 km. și 75 m. și lată de 4—5 km. De aci Dunărea curge spre Porțile de fier.

V. **Comunicația** se face prin șosele, căi ferate și pe apă. Rețeaua de șosele a Banatului e cea mai deasă din țara întreagă.

La Nord, pe malul stâng al Murășului, o șosea ce vine din Hunedoara, trece peste Birchiș, Lipova, Aradul Nou și de acolo peste Perian la Sănnicolaul Mare. Altă șosea pornește dela Orșova peste Mehadia, Iablașița spre Caransebeș, Lugoj, la Timișoara. Tot din Orșova începe o șosea pe malul stâng al Dunării, dealungul Clisurii peste Bârzasca la Moldova Nouă și cea veche. Dela Moldova Nouă se întinde spre Nord o șosea prin ținuturi frumoase peste Sasca Montană, Răcășdie la Oravița de unde se ramifică deoparte spre Staier-Anina și Recița iar de alta peste Cacoveni la Bersovia. O altă șosea leagă Staier-Anina cu Bozoviciul și Iablașița.

Din Timișoara pornesc mai multe șosele în toate regiunile Banatului; asemenea și din Lugoj.

Căile ferate au două linii principale: Arad-Timișoara-Baziaș, iar dela Voiteni peste Gataia, Berzovia la Recița și Oravița și Jimbolia-Timișoara-Orșova. Din Timișoara, care e un nod principal al căilor ferate duc linii ferate spre Lipova, Baziaș, Rudna, Vălcani și Sănnicolaul Mare.

Una dintre cele mai romantice linii fierate ale Banatului este linia Oravița-Anina. Frumuseța regiunii muntoase cu vârfuri fantastice, cu stânci prăpăstioase face ca acest ținut să fie un adevărat Semering al Banatului. Această linie s'a creat cu scopul de a transporta mai ușor cărbunele dela minele din Anina. Așa cum au creat-o inginerii italieni prin anii 1860, este o minune a tehnicii. Are o lungime de 34 km. și străbate munții urcând coastele în curbe și serpentine; străbătând tûnele trece peste văi adânci și prăpăstioase. Aici s'a învins rezistența seculară a munților, a stâncilor și văilor care până atunci erau inaccesibile omului. Peste văi sunt așezate

10 viaducte cu o lungime de 843 m., 14 tuneluri cu o lungime totală de 2084 m. Cel mai important viaduct din punct de vedere al mărimii și al numărului pilastrilor este viaductul Racovița cu o lungime de 115 m. și înălțime 26,5 m. între Oravița și Maidan. Altul se află între Maidan și Lișava. Cel mai mare și impozant viaduct este cel dela Jitin. Are o lungime de 130,8 m. și o înălțime de 37,18 m. Cel din urmă este cel dela Cleantul Cerbului de lângă Anina, cu o lungime de 95,45 m. și o înălțime de 31,6 m. Toate sunt clădite pe pilastri puternici din blocuri de piatră și ciment, iar partea de deasupra a unora e din traverse de fier.

Dintre tuneluri cel mai scurt e de 26 m., iar cel mai lung e cel dela Gârliște cu o lungime de 660 m.

O nouă linie ferată decurând inaugurată leagă Recița cu Caransebeșul.

Un mijloc excelent de comunicare este Dunărea pe unde plutesc, în sus și în jos, vapoare. Begheiul, începând dela Timișoara, fiind navigabil, exportează cerealele din Banat, iar Murășul servea plutelelor cu încărcături de lemne.

VI. Localități. Timișoara este cel mai de seamă oraș al Banatului și al șaptelea din întreaga țară. Aici e sediul județului Timiș-Torontal; în urma tratatului dela Versailles și Trianon (1920), odată cu stabilirea noii frontiere, cele două județe s'au contopit într'unul singur.

Cetatea Timișoarei este amintită în istorie încă de prin veacul al XIII. Dela 1552 a fost sub stăpânirea Turcilor până la 1716, când a fost liberată de Eugeniu de Savoya, general austriac.

Orașul, prin noi clădiri a luat un avânt tot mai puternic așa că zidurile cetății trebuiau dărâmate iar șanțurile astupate.

Numărul locuitorilor e de 91,866. Mulțumită rețelei de căi ferate, cea mai deasă din țară, care se strâng aici ca într'un nod, în Timișoara gravitează aproape întreg Banatul. Are tot felul de instituții culturale, începând dela un mare număr de școale primare până la Politehnică.

Teatrul comunal, ars în anul 1922, restaurat de curând, este unul din cele mai frumoase din țară. De scurt timp s'a înjghebat o trupă teatrală de operă. Se află un bogat muzeu regional.

Industria în special e foarte dezvoltată. Sunt peste 3000 întreprinderi comerciale și industriale, cu un avânt îmbucurător. Aici se află o fabrică de tutun și una de chibrituri, fabrici de postav, ghetete, mătasă, pălării ș. a. Timișoara e unul din cele mai însemnate centre industriale.

Până și industria metalurgică e pe calea dezvoltării

Apelul Begheiului mișcă turbinele uzinei electrice. Orașul întreg până la periferii este prevăzut cu lumină și tramvaie electrice.

Orașul mai are și câteva parcuri moderne bine îngrijite ¹⁾.

Oravița, este sediul județului Caraș, despărțit de jud. Severin la 1924, devenind de sine stătător așa cum a fost și înainte de anul 1881. S'a întemeiat de către Români din Oltenia așezați în partea locului pe la sfârșitul veacului al XVII și începutul veacului al XVIII.

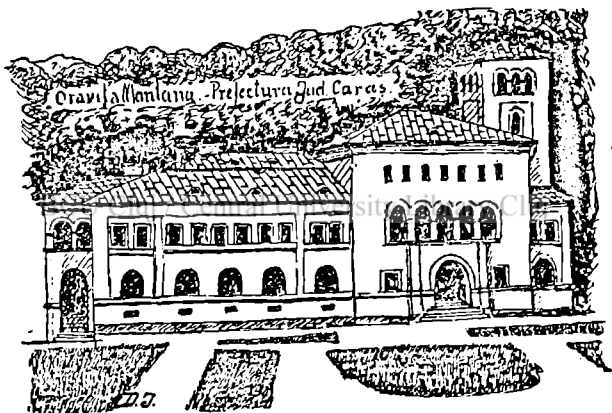
Aici este Prefectura județului, Direcțiunea Financiară, gimnaziu de fete și liceul de băieți „General Dragalina“. Are Tribunal, Judecătoria și Direcțiune silvică aparținând Societății U. D. R. Se mai află sediul unui protopopiat român or-

1) Vezi I. Simionescu, *Orașe din România*. Ed. III, 310 pagini cu numeroase fig. Lei 75.

todox, unul unit și altul romono-catolic. Are și instituțiuni bancare.

Oravița numără 6872 de locuitori. Populațiunea, cu excepțiunea celor 10—15% minoritari, în marea ei majoritate este formată din Români. Se ocupă cu mineritul, păduritul, creșterea vitelor, cultivarea pământului, cu industria și comerțul.

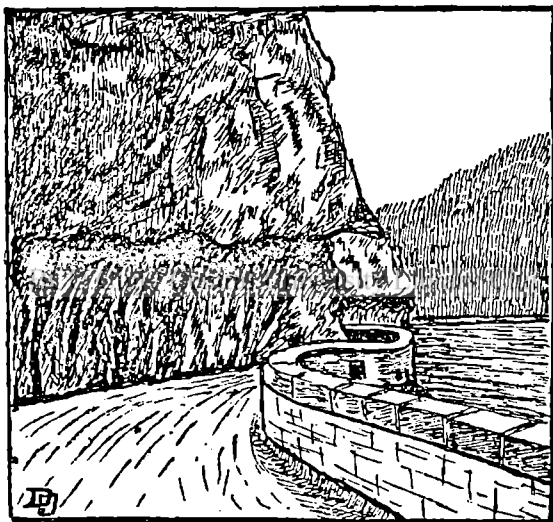
Lugojul, sediul jud. Severin, cu trecut istoric, numără 23,674 de locuitori. Este amintit în hrisoavele vechi, mai întâi în veacul al XIV. Lugojul

ridicat la treapta de „oppidum“ primește diferite privilegii. Mai târziu ajunge sub domnia turcească de care se liberează la a. 1699. La 1779 i se desconsideră toate privilegiile și este încorporat, dimpreună cu județele Caraș, Timiș și Torontal, la Ungaria. În anul 1848 se ține pe „câmpia libertății“ lângă oraș, sub conducerea eminentului bărbat Eftimie Murgu o adunare națională a bănățenilor.

Lugojul are 2 biserici, una ortodoxă română

și alta unită. Cea ortodoxă, cu două turnuri este zidită la a. 1759—1766. Este sediul unui protopopiat ort. român și sediul Episcopiei gr. catolice. În Lugoj au văzut lumina zilei poetul și nuvelistul Ioan Popovici-Bănățean și Victor Vlad Delamarina. Aici trebuie să amintim și pe marele luptător naționalist Coriolan Brediceanu, pe Dr. Valeriu Braniște și Ioan Vidu.

O parte din șoseaua Orșova-Bazias.

Locuitorii se ocupă cu comerțul, industria, cu cultivarea pământului, vița de vie și creșterea vitelor. Târgurile de țară din Lugoj sunt vestite.

În județul Severin sunt următoarele comune mai însemnate:

Orșova numită și Râșava e situată în colțul de Sud-Est al Banatului, lângă Dunăre și Cerna.

Are urme istorice încă de pe timpul Romanilor. In apropiere se află, în mijlocul Dunării, insula Adacaleh cu ruinele unei cetăți de pe timpul războaielor cu Turcii are o moschee turcească; e locuită de Turci. Orșova e un port dunărean.

Băile Erculane localitate balneară datează de pe timpul Romanilor. Este unul dintre principalele stabilimente balneare din țară și renumit pentru apele sale fierbinți ce conțin sulf.

Mehadia, unde se află ruinele unei cetăți romane. Se numea *Ad Mediam*, după care numire poporul și azi îi zice Media. Are o biserică ortodoxă română zidită la a. 1771. Se mai află mine de lignit.

Caransebeș, situat pe linia principală Timișoara-Orșova. Oraș cu însemnătate istorică, formând unul dintre cele opt districte româno-bănățene. Datează încă de pe timpul Romanilor, iar în scriptele vechi este citat din veacul al XIII-a. Are două biserici româno-ortodoxe, una a Sft. Ioan, zidită la a. 1781; și una romano-catolică. Este sediul episcopiei gr. ortodoxe române a Caransebeșului.

Mai amintim Teregova, Făget, Birchiș cu un castel al Familiei Mocsoni, Nădrăgu, Ferdinand și Rusca Montană cu uzine și turnătorii de fier.

Comune vrednice de amintit în județul Caraș sunt următoarele:

Bozovici situat în centrul unui bazin înconjurat de munții Seimenicului numit Valea Almăjului. Se face de el amintire în documente istorice la anul 1484 pe timpul lui Matiaș Corvinul. Până la 1873 aparține fostului confiniu militar. Are o biserică zidită la a. 1798 și o cazarmă care a aparținut Regimentului grăniceresc No. 13.

Reșița-Montană cu cea mai de frunte industrie

metalurgică din țară. Este întemeiată de Olteni ziși și țărani. Are o biserică ortodoxă română zidită la a. 1818. Are furnale, turnătorii, fabrică de locomotive, tunuri, de șine de fier etc. Ținutul este bogat în păduri, aparținând societății U. D. R.

Bocșa Montană întemeiată tot de Olteni. Are diferite instalațiuni industriale tot ale societății U. D. R.

Stăier-Anina cu mine renumite de cărbuni, cocserie, fabrică de cuie ș. a. Regiunea este foarte bogată în păduri. *Doman* și *Secula* cu mine de cărbuni. *Docnecea*, *Ciclova-Montană*, *Sasca-Montană* și *Moldova-Nouă* bogate în mine de pirită, dar care azi stagnează. *Bazias* cu port dunărean.

Comune mai însemnate în județul Timiș-Torontal sunt următoarele:

Lipova. Cetate veche pe malul stâng al Murășului, este amintită în istoric. La anul 1487 a fost proprietatea lui Ioan Corvinul, iar la 1600 a Marelui Voievod Mihaiu Viteazul. Are o biserică română ortodoxă foarte veche, declarată de monument istoric și cercetată la Sântă Măria mare, hramul bisericii, de credincioșii ortodocși români din comunele din stânga și dreapta Murășului. Are un protopopiat ce aparține Episcopiei Aradului. În apropiere se află un stabiliment balnear numit „Apa acră“, după apa minerală cu gust acrișor ce izvoește aici.

Aradul Nou. Se numește și Schela și se află pe malul stâng al Murășului, legat printr'un pod de fier cu Aradul. S'a întemeiat la anul 1552 și a fost locuit de Români, dar mai târziu s'au colonizat aci și Șvabi.

Ciacova cu un turn zidit pe timpul Turcilor. Este sediul unui protopopiat ortodox român.

Buziaș stațiune balneară. *Jimbolia* stație la graniță.

VII. **Impărțirea administrativă**, Banatul se împarte în trei județe: Timiș-Torontal cu 12 plăși, Carașul cu 6 plăși și Severinul cu 8 plăși.

VIII. **Industria** este dezvoltată mai vârtos în regiunea muntoasă și în centrele mai de seamă. La Anina, Doman, Săcula, Bârzasca, Mehadia sunt mine de cărbuni și de lignit. La Ocna de fier, lângă Bocșa Montană, la Nadragu și în alte părți sunt mine de fier. La Ruschița se află o carieră de marmoră cu renume european, iar la Maidan și la Zorlenț sunt cariere de granit.

Mine de pirită se găsesc la Docnecea, Oravița și Ciclova Montană. Aici mai izvorește dintr'o mână apă fierbinte, dar izvorul nu e luat în seamă afară de femeile din sat, care, în timp de iarnă, aci spiră rufele. Mine de pirită se mai află la Sasca-Montană și Moldova-Nouă. Toate aceste stagnează.

Industria metalurgică este foarte dezvoltată la Recița, Anina, Nădragu, Rusca și Ferdinand, unde sunt furnale pentru topirea fierului și turnătorii. Uzinele din Recița, unde fabricile de fier sunt în deplină dezvoltare, au cucerit în industria țării un nume remarcabil.

Industria lemnului iară e dezvoltată; aici trebuie să amintim fabricile dela Balta Sărată de lângă Caransebeș unde se prepară lemnul pentru îmbrăcarea mobilelor de lemn. Mai sunt instalații de ferestraie pe lângă pâraiele de munte unde din bușteni (bulvani bănățenește) se taie grinzi, scânduri și tot felul de lemnărie indispensabilă la construcția caselor.

La Recița și la Cârșie, între Staier-Anina și

Bozovin se fabrică din lemn de fag cărbunele de lemn, spirit metilic și alte produse chimice.

În afară de acestea mai există industria lânii, industria textilă, fabrici de piele și de pălării. Mai există fabrici de nasturi și de pieptene care se fabrică din caseină (brânză). Industria casnică este foarte dezvoltată la țaranul român.

Comerțul, mulțumită căilor de comunicație pe uscat și pe apă (Dunărea) a luat un avânt important. Banatul exportează cereale, fructe și alte materii brute ca: lână, in, cânepă; diferite uleiuri fabricate din semințele acestor plante cât și din rapiță, floarea soarelui și semințe de bostani. Exportul de cai, bovine, ovine și porcine din Banat în Austria, Italia și alte țări învecinate, ia din zi în zi un avânt tot mai îmbucurător, iar din ținuturile muntoase se exportează lemne de construcție și de foc. În timp de vară se mai exportează plante medicinale, ca floarea de teiu, rădăcina de ferigă și altele.

Localități balneare și climaterice în afară de Băile-Erculane, Buziaș și Lipova amintim Văliugul lângă Reșița, Aurora Banatului la Stăier-Anina și Calacia în Nordul județului Timiș-Torontal. *Mar.ia*, localitate climaterică, a fost devastată în timpul revoluției.

IX. Cultura, Populațiunea Banatului stă pe o treaptă de cultură potrivită. Cultura și-o câștigă prin școalele primare, școale de adulți, școale de ucenici, mai departe prin gimnaziile, licee și alte școale de specialitate. La sate mai există case naționale cu biblioteci populare, societăți corale și muzicale. Societățile corale din Banat sunt vestite pe întreg teritoriul țării.

Numărul locuitorilor din Banat este de 941.521 și anume: în jud. Timiș-Torontal 200,416, în județul Severin 240,715 și jud. Caraș cu 200,390 de locuitori.

Românii sunt într'un număr covârșitor, urmează apoi Șvabi, Unguri, Sârbi, Bulgari și Cehoslovaci în 2—3 comune, Evrei și Țigani.

Românul bănățean este viguros, harnic și mândru de numele său și de menirea pe care o are în această țară. E prietenos, ospitalier, iertător, bun și gata de a sări în ajutorul aproapelui căzut la nevoie. Creștin bun, dar și naționalist inflăcărat; își iubește biserica dar și neamul cu ardoare. E bun gospodar și cruțător. Își iubește pământul cu care este înfrățit dela naștere până la moarte, pe care îl muncește și care îl hrănește. El este cel mai vechi băstinaș pe acest teritoriu, n'a venit de nicăiri ci s'a plămădit odată cu glia.

În cea mai mare parte românii sunt de religie ortodoxă, iar o mică parte se țin de religiunea greco-catolică (unită). Cu toate acestea păstrează multe din credințele poporului roman, mai ales la morți și la nașteri.

Cei dela șes se ocupă cu agricultura și creșterea vitelor, iar cei dela munte cu păduritul, mineritul și industria, pe când cei dela orașe cu industria și comerțul.

Șvabul este sârguincios, bun muncitor, dar sgârcit. Este colonizat din Germania și din Alsacia-Lotaringia. Cu ei împreună au fost colonizați și o seamă de Francezi. Subt stăpânirea austriacă însă s'au desnaționalizat și unii și alții, păstrându-și numai numele de familie și tipul. Fiind oblăduiți de stăpânirile austriace și ungurești, cu toții au ajuns la o stare materială excelentă. Despre intelectualii Svabilor, ieșiți din pătura țărănească, se poate zice cu drept cuvânt că cu toții s'au maghiarizat. Dintr'un sat din Timiș-Torontal (Lenauheim) se trage marele poet german Lenau.

Ungurii așezați în Banat se pot împărți în

două categorii: Intâia categorie sunt funcționarii trimiși la orașe de către stăpânirea ungurească și industriașii. Numărul acestora a crescut în urma maghiarizării transfugilor și renegaților diferitelor naționalități, mai ales a Șvabilor. A doua categorie o formează Ungurii agricultori colonizați, în deceniile mai recente, de dincolo de Tisa, cu scop politic de a desnaționaliza pe Români băștinași.

Sârbii și Bulgarii sunt într'un număr restrâns, ceilalți rămânând în partea sârbească a Banatului. S'au colonizat din Peninsula balcanică. Evreii sunt respirați sporadic peste întinsul ținutului. Totuși în orașe numărul lor e în creștere.

X. Locuri de închinăciune. Românii din Banat sunt buni creștini. Ei țin cu sfințenie la legea lor. În Dumineci și sărbători cercetează regulat biserica unde ascultă pătrunși de evlavie slujbele dumnezeiești și se împărtășesc regulat cu sfințele taine. În fiecare comună fie cât de mică și-au ridicat lăcaș de închinăciune, biserica lor. Punând mână delă mână o înzestreață cu odăjdii, cu prapori, cu răpizi, sfeșnice, stiharii pentru băieți și cu tot ce biserica lor are nevoie.

Mai sunt în Banat unele locuri sfinte unde credincioșii fac pelerinaj sau individual sau cu procesiunea, cale de mai mulți kilometri. Astfel de locuri sunt la biserica ortodoxă română din Lipova unde vin cu procesiuni de a aduce prinosul lor lui Dumnezeu.

Tot în Banat, lângă Murăș, se află o mănăstire la Hodoș-Badrag, unde starețul e un Arhimandrit. Această mănăstire e cercetată de credincioșii din Nordul Banatului, care fac aci pelerinaj cu ocaziunea diferitelor sărbători.

Mai este „Mănăstirea Izvorul“ lângă Bocșa Montană, întemeiată de cunoscutul călugăr Macarie Gușcă, care s'a sbătut o viață de om ca să adune ofrande pentru înălțarea acestui sfânt locaș. Azi a devenit un adevărat izvor răcoritor pentru sufletele înfierbântate și setoase, care

aici caută și imploră la Cel de sus alinare și mângâiere.

În munții din Sudul Banatului, în Ciclova Montană de lângă Oravița se află „Mănăstirea

Călugărului“. S'a zidit în anul 1859 și a devenit loc de închinăciune pentru credincioșii din Valea Carașului, Valea Almăjului și Valea Nerei până jos la Dunăre. Mai amintim „Mănăstirea săracă“ dela Șemlac-Morava, mănăstirea „Sft. Gheorghe“, mănăstirea dela Partoș și „Peatra scrisă“ lângă Armeiuș jud. Severin.

XI. Locuri de excursiuni. Ținutul Banatului, mai ales părțile muntoase, este un loc minunat pentru excursioniști și turiști. Văile, pădurile de fag și de brad, munții cu stânci și prăpăstii, cu izvoare reci ce țîșnesc din piatră, cu peșterile minunate, adânci și pline de stalactite și stalagmite, cu mulțimea păsărilor cântătoare, oferă cercetătorilor momente de bucurie și satisfacție sufletească. Cine vrea să se ridice deasupra patimilor zilnice omenești, n'are decât să-și ia ranița cu merinde în spinare, toiagul de turist în mână și să pornească prin locurile muntoase ale Banatului.

Banatul suferă de două plăgi, care sunt destul de incomode ba și dăunătoare pentru populațiune și animale. Acestea sunt: *Vipera* și *Musca columbacă*.

În ținuturile muntoase trăiește *Vipera pelias* și *Vipera cornută* (*V. ammodytes*), iar în albia râurilor și pâraielor se plămădește *Musca columbacă* (*Simulia columbacensis*), care are trei generațiuni într'o vară. Acestea au devenit spaima locuitorilor pentru-că stârpirea lor se face cu mare anevoie.

XII. Istoric. După cum ne arată istoria, Banatul a format parte integrală din Dacia. Supunând Împăratul Traian la a. 106, definitiv, puterea lui Decebal a încorporat țara la Imperiul

roman; colonizând-o totodată. În felul acesta poporul Daco-roman, plămădit din Daci și Romani, aici s'a născut. El n'a fost adus de aiurea, ci alte popoare mai mult sau mai puțin barbare, au năvălit asupra lui cotropindu-l cu intențiunea de a-l sugruma. Dar a rezistat. Apa trece, pietrele rămân.

Până la anul 1000 a fost de sine stătător, avându-și principii săi autohtoni cum a fost Glad apoi Achtun; a fost împărțit în districte.

La a. 895 strecurându-se Ungurii între Tisa și Dunăre, au avut lupte cu Glad pe care învingându-l, l-au supus. La anul 1241 Banatul a fost devastat de Tătari. Mai târziu au năvălit lăcustele care timp de trei ani au distrus ori și ce fel de vegetație după care a urmat o cumplită foamete. Ludovic cel Mare (1342) persecută pe preoții ortodoxi români alungându-i din posturi.

La anul 1435 ajunge ban al Severinului Ioan Huniade, care cu armata sa de Români bănațeni face ravagii în oastea turcească. Virtuțile și serviciile aduse de nobilii și cnezii români din districtele Lugoj, Sebeș, Mehadia, Almăj, Carașova, Comiat și Ilidia ale Banatului sunt cunoscute și pentru aceea li se dă privilegii. Dar tot pe acest timp se începe o campanie de distrugere contra bisericii ortodoxe. Urmările au fost dezastruoase pentru poporul român, căci nobilii, ca să nu-și piardă averile și să fie scutiți de persecuțiuni, îmbrățișează religia romano-catolică, iar poporul rămâne fără conducători.

În acest timp domnia turcească se lățește tot mai mult peste Peninsula Balcanică. Sârbii, sub domnia lui Matei Corvinul, își caută refugiu în Banat. Ei se așează pe lângă satele Românilor unde și azi există. Le-a succes în parte de a desnaționaliza pe Români. Cu ei împreună

au sosit călugări și preoți care au pus stăpânire pe mănăstirile și bisericile române.

Pe acest timp se ivește Paul Chinezu, căpitanul Timișorii care s'a luptat vitejește cu Turcii pe Câmpul pâinii lângă Alba Iulia și la Crușovăț în Balcani.

După lupta dela Mohaci (1526), Banatul a-junge sub stăpânire turcească până la pacea dela Pojarevaț a. 1716.

În acest timp Turcii aduc din Oltenia 13,000 de Olteni pentru întărirea cetății Timișoarii. Tincu Velea susține că au fost aduși la a. 1641—46, iar Laurian zice că la 1715. Pe la anii 1740, au mai sosit Olteni din Mehedinți și Gorjiu care s'au așezat în locurile muntoase întemeind comunele: Moldova-Nouă, Cărbunar, Stenăpar, Sasca-Montană, Ciclova-Montană, Oravița Mont. Docnecea, Bocșa M., Recița-Montană și Ocna-de-fier. Cei din ținuturile Orăviții se numesc: *Buțeni*, iar cei din jurul Reciții: *țărani*.

Sârbii s'au colonizat în Banat și pe timpul domniei lui Leopold II (1747).

După ieșirea Turcilor din Banat, Austria a colonizat pe Șvabii aduși din Alsacia Lotaringia, Luxemburg, Bavaria etc. apoi din Austria inferioară, Moravia și Boemia.

Românii erau alungați din satele și moșiile lor care li se dau coloniștilor aduși și protejați de stăpânirea austriacă. Împăratul Iosif II, stăpân nepărtenitor și drept față de supușii săi, într'o instrucție liberată pentru chivernisirea Banatului zice următoarele despre Români: „Cu Valahii aci (în Banat) foarte sclăvește se tratează, ei nu sunt socotiți de moșneni ai pământurilor lor. A fost mare greșală, că pentru alți coloniști li s'au luat cele mai bune holde și pe dânșii i-au

mănat în alte locuri cu toate că ei sunt cei mai vechi locuitori ai provinciei“.

Românii erau mereu asupriți. Locotenentul I. Jumanca, Deac și Scripete urzesc o răscoală dar e repede năbușită. Jumanca și Deac au murit schingiuiți în temnițele din Timișoara. Scripete a fost spânzurat.

Ajungând Banatul sub domnia ungurească, aceștia forțează desnaționalizarea Românilor. În revoluția din 1848, Ungurii luptau pentru „libertate, egalitate și frățietate“ dar numai pe seama lor și nu și a celorlalte națiuni din țară. Mai târziu exercită tot felul de asupriri asupra Românilor, iar la a. 1907 legile școlare apăsătoare cu forța voiau să desnaționalizeze pe Români.

Providența a vrut însă altfel.

XIII. Oameni de samă din Banat. Dintre bărbații de valoare ai Banatului, care au contribuit mult la ridicarea și bună starea culturii poporului au fost:

Paul Iorgovici-Brâncovanul. S'a născut la a. 1764 în Varadia, județul Caraș. Era fiul preotului Marcu Iorgovici, român cu tragere de inimă pentru ai săi. A studiat la Vârșăț, Seghedin, Pesta și Pojani, apoi la Viena, Roma, Paris și Anglia. A scris mult, dar la Vârșăț unde a fost juriconsult al consistoriului sârbesc apoi profesor, pe motivul că prin scrisul lui cu litere latine „turbură pe Români“ a fost aruncat în temniță, iar manuscrisele de importantă valoare, i-au fost arse. Iese din temniță, dar moare subit. Se presupune că a fost otrăvit.

Constantin Diaconovici-Loga, născut la a. 1770 în Caransebeș. A fost un scriitor fecund și directorul școalelor din Caransebeș.

Dimitrie Țichindeal s'a născut la 1755 în Becherecul-Mic. Atât dela catedră cât și de pe amvon a lucrat la „redeșteptarea sentimentului național și redeșteptarea culturii naționale între Români din părțile banatice și ardelene“.

Mai amintim pe *Ioan Tomici* (1772), *Mihai Roșu* (1750), *Damaschin Bojâncă* (1801) și *Vichentie Babeș* (1821).

Iftimie Murgu din țara Almăjului a ajuns profesor la școala Mihăileană din Iași, iar apoi profesorul lui N. Bălcescu.

În armata austriacă *Traian Doda* a fost mult apreciat, fiind folosit în înalte slujbe militarești. A murit ca bun român. Din Banat se trag scriitorii *I. Pop.-Bănățeanu*, ca și compozitorul *I. Vidu*. Bănățean a fost *Braniște V.* mare însuflețitor național, ca și *C. Brediceanu*.

Marele luptător național *Al. Mocsonyi*, urmașul unei familii de origine macedoneană, stabilită în Banat la sfârșitul veac. al 17-lea, este legat de viața națională a Banatului din jumătatea a 2-a a veacului al 19-lea.

XIV. *Incheiere*. Banatul, chiar așa cum este astăzi, cu așezarea lui geografică, cu munții și câmpiile străbătute de ape curgătoare, cu bogățiile naturale, cu cerealele, flora și fauna, cu locuitorii săi care constituie un element de ordine și de muncă fără preget, este o provincie a României, de cea mai mare valoare.

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
Situația geografică	3
Climă	5
Stea	8
Apele	10
Comunicația	13
Localități	15
Împărțirea administrativă	20
Industria	20
Cultura	22
Locuri de închinăciune	24
Locuri de excursiuni	26
Istoric	26
Oameni de samă	29
Incheiere	30

ALTE CĂRȚULII
DIN
CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE

cu descrierea unor părți mai restrânse
din țară.

MUNȚII APUSENI de **M. David** Prof. univ.
Iași

CÂMPIA TRANSILVANIEI de **I. Popu-
Câmpeanu** Prof. liceu Blaj

JUDEȚUL TURDA de **I. Mureșeanu** Prof.
liceu Turda

ȚARA HAȚEGULUI de **Găvril Todica**

VALEA JIULUI DIN ARDEAL de **P. Hossu-
Longin**. Director Orșova

ȚARA BÂRSEI de **N. Orghidan** Prof. liceu
București

VECHIUL ȚINUT AL SUCEVEI de **V. Clu-
rea** Prof. liceu Fălticeni

BLAJUL de **A. Lupeanu-Melin** Prof. liceu
Blaj

MAREA NEAGRĂ de **I. Lepsi** Prof. Orăștie

GOVORA ȘI CĂLIMĂNEȘTI de **I. Simlo-
nescu** Prof. univ. București

BANATUL de **D. Izverniceanu** Prof. Lipova

ȚARA ZARANDULUI de **G. E. Camber**

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE“

Nr.

16. Creșterea păsărilor de PROF. C. MOTAȘ
17. Rătăcirii bolșeviste de MAIOR I. MIHAL
20. Răsadnița și plantele din răsad de V. SADOVEANU.
22. Meșteșugul vopsitului cu buruieni de ART. GOROVEI.
23. Cum orbim de DR. G. GLĂVAN.
24. Păstrarea cărnii de porc de G. GHEORGHIU.
25. Calul de PROF. E. UDRIȘCHI.
27. Cum trebuie să ne hrănim de E. SEVEIN.
29. Beția de DR. EMIL GHEORGHIU.
30. Lămurirea Constituției de ARTUR GOROVEI.
33. Mama și copilul de PROF. M. MANICATIDE.*
36. Omul și societatea de AL. GIUGLEA.
37. Bucătăria sătenilor de MARIA GEN. I'OBRESCU.
38. Sfecia de zahăr de C. LACRIȚEANU.
39. Ingrășarea pământului de I. M. DOBRESCU.
40. Friguri de bălă de DR. T. DUMITRESCU.

Nr.

41. Banul de A. GIUGLEA.
42. Statuli practica de ING. A. SCHORR
43. Lămurirea Calendarului de A. GIUGLEA
14. Conjunctivita granuloasă de DR. I. GLĂVAN
45. Buruieni de iac de A. VOLARSCHI
46. Statuli casnice de MAICA RALECA.
47. Cultura tomatelor de I. ISVORAN
48. Rețete pentru gospodine de MAICA RALECA.
49. Lingoarea de DR. I. DUMITRESCU
50. Bienoragia sau sculamentul de DR. N. IOAN.
51. Practica agricolă de A. BEJENARIU
52. Apa de băut de DR. I. BĂLTEANU.
53. Tifosul Exantematic de TUDOR DUMITRESCU.
44. Boalele animalelor de I. POPU-CÂMPEANU.
55. Lucrări din pânșile de porumb de TITUS G. MINEA
56. Cartoful de I. POPU-CÂMPEANU.
57. Cum să trăim de DR. F. GRUNFELD
58. Lucrări din pae și sorg de TITUS G. MINEA

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Seria C. „DIN LUMEA LARGA“.

Nr.

3. Munții Apuseni de A. DAVID.
5. Bucovina de I. SIMIONESCU.*
6. Basarabia de G. NĂSTASE.
7. Dobrogea de C. BRĂTESCU.
10. Viața în adâncul mărilor de C. MOTAȘ.
- 11.—12. A. Șaguna de I. LUPAȘ.
13. Către Everest de PROF. I. SIMIONESCU.
14. Românil de peste Nistru de V. HAREA.*
15. Lituania de G. NĂSTASE.
17. Câmpia Transilvaniei de I. POPU-CÂMPEANU.
18. Moldova de I. SIMIONESCU.
19. Românil din Ungaria de I. GEORGESCU
20. Jud. Turda Arleş de I. NUREȘEANU.
21. Țara Hațegului de GAVRIL TODICA.
22. Spiru C. Haret de I. SIMIONESCU.
23. Danemarca de MAGDA D. NICOLAESCU.
24. N. Miescu în China de I. SIMIONESCU.
25. Cetățile moldovenești de pe Nistru de APOSTOL D. CLEA.
26. Românil din Bulgaria de EM. BUCCIȚA.

Nr.

27. Valea Jiului din Ardeal de P. HOȘTI-LONGIN.
28. Țara Bârsel de N. ORGHIDAN.
29. Vechiul ținut al Sucevei de V. CIUREA.
30. Macedo-Românil de TACHE PAPAHAĞI.
31. Românil din Banatul Jugoslav de PR. BIZEREA
32. Coasta de Azur de I. SIMIONESCU
33. Elveția de TRAIAN G. ZAHARIA.
34. Maramureșul de GH. VORNICU.
35. Austria de I. SIMIONESCU.
36. Belgia de TRAIAN G. ZAHARIA.
37. Afganistanul de I. SIMIONESCU.
38. Anastasia Șaguna de DR. I. LUPAȘ.
39. Blajul de ALEX. LUPEANU-MELIN.
40. Marea Neagră de DR. I. LEFȘI
41. Pe urmele lui Robinson Crusoe de I. SIMIONESCU.
42. Din Norvegia de I. COREA.
43. Din vremea lui Ștefan cel Mare de GEN. R. FOSETTI.*
44. Japonia de I. SIMIONESCU.
45. Oiarul Savant de I. SIMIONESCU.
46. Intr'o mânăstire din Himalaya de MIRCEA ELIADE.*
47. Dănilă Apostol de N. P. SMOCHINĂ*

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE“

<u>Nr.</u>		<u>Nr.</u>	
40.	Săvora și Călimănești de I. SIMIONESCU*	51	Țara visurilor împlinite (Egiptul) de MIRCEA HEROFANU*
41.	Șgările norii New-Yorkului de PETRU COMARNESCU*	52	Gh. I. Donici de GHE. R. R. ROSETTI*
50	Nicolae Bălcescu de V. SASSO *	53.	A. Odobescu de AL. TZIGARA-SAMURCAȘ*
		54.	Banatul de PROF. D. IZVERNICIANU

Seria D. „ȘTIINȚA APLICATĂ“.

<u>Nr.</u>		<u>Nr.</u>	
1.	Fabricarea săpunului de A. SCHORR.	19.	Fotografia de CĂP. DR. M. ZAPAN
2.	Motorul Diesel de ING. CASETTI.	20	Industria zahărului de G. I. BABOIANU.
3.	Industria Parfumului de E. ZEVÉRIN.	21.	Șase montaje de radio de CĂP. DR. M. ZAPAN.
4.—5.	Aerul lichid de ILIE MATEI.	22.	Cinematografia de CĂP. M. ZAPAN.
6.	Industria Azotului de L. CATON	23	Automobilul de CĂPIT. DE AVIAȚIE M. PANTAZI.
7—8.	Locomotiva de ING. CASETTI.	24.	Fabricarea sticlei de G. A. FLOREA
10.	Aeroplanul de DR. V. ANASTASIU	25	Gazele otrăvitoare de CĂP. DR. M. ZAPAN
11.	Baloane și dirijabile de C. MIHĂILESCU.	26	Împănarea păsărilor de N. C. PINESCU.
12.	Betonul armat de ING. N. GANEA	27.	Letatul cârșilor de I. CARAMALIU*
13.	Gări și trenuri de G. ȘIADREI	28.	Înnoțul de I. EPERKACU*
15.	Aparat de Radiofonie de CĂPIT DR. M. ZAPAN.	29.	Scoterea petelor de VICTORIA A. VELCULESCU*.
18.	Țiparul de VASILE ROMANESCU.		
17.	Ce se scoate din cărbuni de C. V. GEORGHIU		
18.	Industria materiilor colorante de G. A. FLOREA		

RĂSPÂNDIȚI

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE

E cea mai trebuitoare bibliotecă. Unică prin varietatea cuprinsului, prin estinătate, este la îndemâna oricui. S'a dovedit o adevărată enciclopedie. Aduce foloase specialistului, dându-i noțiuni clare din alte domenii; procură cunoștințele folositoare celui care nu se restrânge numai la cartea de școală. Biblioteca se adresează tuturor, la ori ce vârstă. Căci e instructivă, educativă și practică